

Черкаська обласна державна адміністрація
Головне управління освіти і науки
Черкаський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників

Т.К. Андрющенко

Основні орієнтири розвитку дитини п'ятирічного віку в родині

(методичні поради батькам дітей п'ятирічного віку,
які не відвідують дошкільний навчальний заклад)

Черкаси – 2011

АВТОР:

Т.К. Андрющенко – завідувач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, кандидат педагогічних наук.

Методичні поради батькам присвячені актуальним проблемам всебічного розвитку дітей п'ятирічного віку, які не відвідують дошкільний навчальний заклад. У збірці надається інформація про рівень загальної компетентності, який мають досягти дошкільники на момент вступу до школи. Пропонується добірка дидактичних матеріалів для опрацювання батьками з дітьми в домашніх умовах. Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог «Базового компоненту дошкільної освіти в Україні» і адресовані батькам дітей старшого дошкільного віку і вихователям дошкільних навчальних закладів.

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту.
Протокол № 1 від 18.03.2011 року

Зміст

Передмова	3
Сфера „Природа”	5
Природа планети Земля	6
Природа Космосу	13
Сфера „Культура”	14
Цікавий світ предметів	15
Відкриваємо світ мистецтва	20
Сфера „Люди”	22
Сім'я. Родина.....	23
Інші люди	24
Людство	26
Сфера „Я Сам”	30
Про фізичне „Я” дитини.....	31
Про психічне „Я” дитини.....	39
Про соціальне „Я” дитини.....	40
Література	42

ПЕРЕДМОВА

ЯК ПІЗНАТИ ЧУДОВИЙ ЦЕЙ СВІТ?

Дошкільне дитинство – яскрава і коротка мить. Саме в цей період малюки починають активно пізнавати світ і отримують початкові знання про навколишнє. Переважна більшість дітей відвідує дошкільні навчальні заклади, де їх розвитком, вихованням і навчанням опікуються фахівці. У той же час, за різними обставинами, частина дошкільників залишається неохопленою суспільним вихованням. У таких випадках батьки мають усвідомлювати, що вся відповідальність за виховання і навчання дитини лягає на них, і саме їм необхідно створити умови для всебічного розвитку малюка.

Певним запасом знань, необхідних для активної життєдіяльності, діти, які не відвідують дитячий садок, оволодівають під час ігор з однолітками, прогулянок, спостережень, у процесі повсякденного спілкування з батьками, занять з ними. Батьки мають уважно ставитися до запитань дітей, намагатися правильно відповідати на них. Це підтримує й розвиває інтерес, стимулює допитливість, а заняття, проведені в ігровій формі, сприяють кращому запам'ятовуванню і розумінню поданого матеріалу. Ще в дошкільному віці дитина засвоює значний обсяг знань про предмети, з якими вона діє в іграх, побуті; про матеріали, їхні якості і властивості; про інструменти і деякі трудові процеси.

Водночас з наданням знань у дитини необхідно розвивати вміння спостерігати, порівнювати, виділяти основні якості та ознаки предметів, властивості, особливості, причинно-наслідкові залежності в явищах, що спостерігаються. У цій справі більш результативною є систематизована освіта дошкільника. Вона може бути організована батьками у вигляді занять-ігор: сюжетно-рольових, театралізованих, дидактичних (словесних, настільно-друкованих, с картинками,

іграшками), оскільки гра є провідною діяльністю дітей дошкільного віку. Цікавими для дитини будуть цільові спостереження, розгляд ілюстрацій в атласах, енциклопедіях, проведення дослідів; бесіди, розповіді, розгадування загадок, обговорення прислів'їв, приказок за темою, що вивчається. Доцільно запропоновувати дітям ігри-завдання, які потребують певних розумових зусиль.

Сучасним батькам не можна обійтися і без психолого-педагогічної самоосвіти, адже без знання вікових особливостей дитини, вимог до побудови навчально-виховного процесу і того мінімального набору елементарних знань, уявлень, практичних умінь та навичок, якими має оволодіти дитина, неможливо підготувати її до переходу до наступного життєвого етапу – навчання в школі.

Спілкування з дитиною батьки мають будувати на таких принципах:

1. Любити дитину.
2. Приймати дитину такою, яка вона є.
3. Дозволяти дитині робити свій вибір, приймати власне рішення.
4. Бути ввічливими з дитиною.
5. Допомогати дитині розвивати свої здібності.
6. Забезпечувати основні життєві потреби дитини.

У даному розділі подані орієнтовні показники знань дітей п'ятирічного віку, що ґрунтуються на вимогах “Базового компоненту дошкільної освіти в Україні”. На допомогу батькам, зацікавленим у своєчасному і якісному розвитку дитини, пропонуємо орієнтовну добірку тем, які доцільно вивчати з п'ятирічним дошкільником, а також форми і методи, використання яких сприяє підвищенню ефективності навчально-виховного процесу. Виходячи з вимог державного стандарту – “Базового компоненту дошкільної освіти в Україні”, матеріал розподілено відповідно до чотирьох сфер життєдіяльності „Природа”, „Культура”, „Люди”, „Я сам”.

Сфера „Природа”

Компетентність дитини у сфері „Природа” – неодмінна передумова становлення цілісної особистості. Відомості про природу мають велике значення у процесі формування основ екологічної культури, розвитку у дитини позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля, практичних умінь і дбайливого ставлення до її компонентів. Уявлення про елементи Природи в їхніх взаємозв'язках сприяють розумінню, що людина як біологічна істота

є складовою частиною Природи, тому відносини з нею мають бути екологічно доцільними.

Природа планети Земля

Завдання:

- ознайомити дитину з ознаками та якостями повітря, води, ґрунту; вчити розрізняти їхні стани;
- вчити визначати характерні ознаки пір року, послідовність їх настання; розвивати вміння аналізувати стан погоди, рослин, поведінку тварин, пояснювати народні прикмети;
- закріпити вміння називати групи рослин: дерева, кущі, квіти, мохи, гриби. Сформувані уявлення про їхню будову (корінь, стебло, стовбур, листя, квіти, плоди), функції кореня, стебла, листя;
- вчити називати групи тварин: дощові черви, молюски, раки, павуки, комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи і звірі (дикі та свійські).
- формувати екологічно-доцільну поведінку в природі.

Що має знати і вміти дитина:

- ознаки та якості повітря, води, ґрунту, розрізняти їхні стани;
- розрізняти характерні ознаки пір року, послідовність їх настання; стан погоди, рослин, поведінку тварин, сезонну працю людей у природі, народні прикмети;
- називати групи рослин: дерева, кущі, квіти, мохи, гриби. Мати уявлення про їхню будову (корінь, стебло, стовбур, листя, квіти, плоди); функції кореня, стебла, листя;
- називати групи тварин: дощові черви, молюски, раки, павуки, комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи і звірі (дикі та свійські).

Нежива природа

Тема: Повітря

Спостерігайте разом:

- „Чим пахне повітря?” (Завдання: порівняти запах повітря біля хлібного магазину, вихлопної труби, в лісі, біля водойми тощо).
- „Де повітря чистіше?” (Завдання: зробити висновки після прогулянки по місту, до водойми, лісу).

Розкажіть дитині:

- „Де знаходиться повітря?” (Розказати, що повітря є у воді, ґрунті, рослинах, тваринах, предметах).
- „Яке буває повітря?” (Пояснити, що воно буває чисте, прозоре, невидиме, холодне, тепле, вологе, сухе).
- „Кому потрібне повітря?” (Розповісти, що воно необхідне рослинам, тваринам, людям для дихання).

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про повітря.

Досліджуйте разом:

- „Як із каменя (грудки землі, печива) добути повітря?” (Завдання: сухий предмет дослідження опустити в склянку з водою, звернути увагу на бульбашки, наповнені повітрям, що з'являються з нього).
- „Чи можна жити без повітря?” (Завдання: запропонувати дитині закрити ніс і рот рукою і деякий час не дихати. Описати власні відчуття).

Пограйте з дитиною:

- „Відгадай за запахом” (Завдання: із зав'язаними очима визначити, чим пахне повітря в різних приміщеннях).
- „Утримай сніжинку” (Завдання: рухаючись від риски до риски, дитина має утримати сніжинку в повітрі, постійно піддмухуючи на неї).

Тема: Вода

Спостерігайте разом:

- „Де можна побачити воду?” (Завдання: порівняйте воду у водоймах, криниці, калюжі, водопровідних кранах, у вигляді дощу, снігу, льоду, тощо).
- „Листячко вмивається”. (Завдання: вранці роздивитися краплинки роси на траві. Спонукає дитину побігати по росі босоніж).

Розкажіть дитині:

- „Мандрівки води у природі”. (Ознайомити дитину з кругообігом води в природі).
- „Вода – помічниця”. (Розповісти про роль води в житті і діяльності людей).

Вивчіть обговоріть і з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про воду.

Досліджуйте разом:

- „Якої форми вода?” (Завдання: переливати воду в ємкості різної форми. Визначити, що вода не має власної форми).
- „Чарівні перетворення”
- (Завдання: 1. Налити воду у різні форми і заморозити у холодильнику (перетворення в твердий стан).
2. Розтопити лід теплом долонь; над вогнем; власним подихом (перетворення в рідкий стан).
3. Закип'ятити воду у чайнику і показати дитині, як вона перетворюється на пар (перетворення в газоподібний стан).

Пограйте з дитиною:

- „Можна – не можна” (Повторити правила поведінки біля водойми).
- „Пустотливі слоненята” (Ігри з бризкалками).

Тема: Ґрунт

Спостерігайте разом:

- „Після дощику в садку...” (Завдання: звернути увагу дитини на стан ґрунту після сильного дощу, після невеликого дощику).
- „Що де росте?” (Завдання: розглянути з дитиною рослинність, що росте на удобреному ґрунті і на піщаному. Порівняти їх вигляд і стан).

Розкажіть дитині:

- „Ґаємниці ґрунту” (Сформувати в дитини уявлення, що ґрунт – родючий шар поверхні землі, в якому містяться вода, повітря, поживні речовини).
- „Що руйнує ґрунт” (Дати поняття про причини руйнування ґрунту: розмивання водою, вивітрювання, витоштування).

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про ґрунт.

Досліджуйте разом:

- „Чи є різниця в ґрунтах?” (Завдання: порівняти ґрунт з клумби і з ігрового майданчика.
- Розсипати ґрунти на підносах, рихлити його паличками або пальцями.
- Розглянути, чим вони розрізняється.
- Виділити найбільш важливі складові кожного виду ґрунту.
- „Ґрунт сухий і ґрунт вологий”: (Завдання: запропонувати дитині взяти в одну руку вологий ґрунт, в іншу – сухий. Стиснути їх в кулаки, розкрити долоні, порівняти результат).

«Властивості ґрунту» (Завдання: Розчиняти у воді і відстоювати. Пересипати з різних об'ємів. Зважувати сухий і вологий пісок. Просівати пісок між пальців, за допомогою сита. Розглядати під збільшуваним склом. Розфарбувати пісок, перетираючи його з різнокольоровою крейдою).

Пограйте з дитиною:

- „Ґрунт, вода, пісок” (Завдання: запропонувати дитині з закритими очима знайти ґрунт, описати його).
- „Маленький господар” (Завдання: підібрати матеріали, за допомогою яких можна доглядати за ґрунтом).

Тема: Явища природи

Спостерігайте разом:

- „Посивіла вранці травичка”. (Завдання: пізньої осені звернути увагу дитини на іній, яким вкрита трава вранці. Пояснити, чому він утворився).
- „Які несхожі сестрички-сніжинки”. (Завдання: спонукати дитину зробити самостійний висновок про те, що всі сніжинки мають різну будову. Пропонувати замальовувати зразки сніжинок).

Розкажіть дитині:

- „Чарівний різнобарвний місток”. (Пояснити, як утворюється на небі веселка. В яку пору року вона буває частіше. Вивчити кольори веселки).
- „Іди, іди, дощику”. (Розповісти дитині, як утворюється дощ, за якими прикметами можна визначити, що він незабаром почнеться, яку користь він приносить природі).

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, народні прикмети, прислів'я і приказки про явища природи.

Досліджуйте разом:

- „Народження дощику”. (Завдання: невелику кількість води довести до кипіння, над парою потримати холодне скло. Показати дитині, як пара піднімається і осідає на склі. Коли вологи збирається багато, краплі падають вниз).
- „Хуртовина” (Завдання: пояснити дитині, як виникає в природі хуртовина. Для досліду дрібно нарізати білий папір, насипати в банку. До горличка банки прилаштувати фен. Включити його. Спостерігати, як будуть кружляти шматочки паперу – „штучна хуртовина”).

Пограйте з дитиною:

- „Буває – не буває”. (Завдання. Вислухати повідомлення і визначити, чи буває так, чи не буває, а якщо буває, то в яку пору року:
 - Випав великий сніг, зацвіли проліски.
 - Хлопчик поїхав на лижах збирати суниці.
 - У саду цвітуть троянди, а двірник замітає сніг на стежці.
 - Падає жовте листя, а діти йдуть до школи.
 - Випало багато снігу. Діти взяли санчата й пішли кататися з гірки.
 - На деревах розпускаються бруньки. Готуються відлітати птахи.
- „Сонечко і дощик”. (Завдання: на слово „сонечко” дитина бігає, грається, на слово „дощик” – ховається під парасольку).
- „Коли це буває?” Запропонувати дитині картинки (не менше 3–4) із зображенням сезонних явищ як у різні пори року, так і в межах однієї пори, але в різні періоди (наприклад, осінь рання, середня, пізня). (Завдання. Розкласти картинки у певній послідовності відповідно до зображення).

Жива природа

Тема: Рослини

Спостерігайте разом:

- „Будова рослин”. (Завдання: розглянути будову квітки, дерева. Вчити називати частини рослини: корінь, стебло, (стовбур), листя, квіти, плоди. Розповісти про функції кореня, стебла, листя.
- „Велетні – ліліпути”. (Завдання: запропонувати дитині порівняти будову дерев і кущів, пояснити, чим вони схожі, чим відрізняються).

Розкажіть дитині:

- „Рослини – лікарі”. (Розповісти про рослини, які використовують при застудних захворюваннях: липа, ромашка, малина, калина. Рослини, препарати з яких лікують рани, опіки: нагідки, подорожник. Рослини, які зупиняють кровотечу: деревій, кропива, грицики).
- „Червона книга України”. (Дати поняття про рослини, яких залишилося дуже мало, тому вони потребують особливої уваги).

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про рослини.

Досліджуйте разом:

- „Що необхідно для росту рослини?” (Завдання: посіяти пшеницю у двох коробках. Одну тримати на світлі, другу – у темному місці. Порівняти сходи. Зробити висновок про вплив світла на розвиток рослин).
- „Роль води в житті рослин”. (Завдання: взяти дві прозорі банки, одну з водою, поставити в них цибулини. Спостерігати за змінами, що з ними відбуваються. Спонукає дитину зробити самостійний висновок про те, що рослинам для життя необхідна вода).

Пограйте з дитиною:

- „Листя, квіти і плоди” (Завдання: Запропонувати дітям підібрати квітку до листя або листя до плоду).
- „Що де росте?” (Завдання: Запропонувати дитині картинки, на яких зображені різноманітні рослини. Вона має вибрати ті, що ростуть: на лузі, у полі, в саду, на городі. (Можлива словесна гра).

Тема: Тварини

Спостерігайте разом:

- „З життя собак”. (Завдання: звернути увагу дитини на будову, поведінку і спосіб життя собаки. На яку дику тварину вона схожа? Згадати казки, де собака і вовк є головними дійовими особами).
- „Невтомний павучок”. (Завдання: розглянути будову павука. Спостерігати, як він плете павутиння, навіщо?).

Розкажіть дитині:

- „Чому деякі тварини впадають у сплячку?” (Розповісти про ведмедя, їжака, бурундука. Пояснити, за рахунок чого вони виживають взимку).

- „Стежками заповідника”. (Дати дитині поняття про заповідник, про тварин, які знаходяться під охороною).

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про тварин.

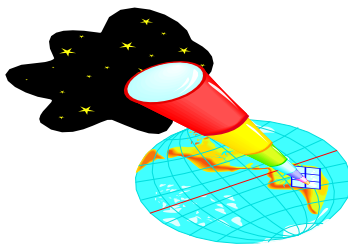
Досліджуйте разом:

- „Чи є в природі шкідливі тварини?” (Завдання: знайти інформацію про взаємозв'язок живого в природі, побудувати живильний ланцюжок).
- „Чарівний малюнок”. (Завдання: скласти навпіл аркуш паперу. На одну з внутрішніх сторін нанести декілька крапель фарби. Знову скласти і притиснути. Відкрити. Коли фарба висохне, домалювати тіло метелика і два вусики. Розповісти дитині, що метелики належать до комах).

Пограйте з дитиною:

- „Хто де живе і що їсть?” (Запропонувати дитині картинки, на яких зображені тварини (дикі і свійські). Завдання. Розповісти про кожну тварину, де вона живе і що їсть. Як можна допомогти взимку диким тваринам)?
- Вправа „Зоопарк”. (Завдання: запропонувати дитині за допомогою рухів імітувати певних тварин. Наприклад: тигра, лисицю, їжачка тощо.
- „Ігри–порівняння”
 - Чим подібні і чим відрізняються кролик і кішка?
 - Що є спільного і відмінного у кішки та кошеняти?
 - Що спільного у кішки з тигром?
 - Яка відмінність між білкою і кішкою? У чому їх подібність?
 - Чим схожі кінь і корова? Що у них є відмінного?

Природа Космосу

Завдання:

- сформуувати елементарні уявлення про Космос (Всесвіт) як простір, що існує за межами планети Земля. Вчити називати фази Місяця, зоряні візерунки;
- дати уявлення про те, що Сонце – зоря, яка освітлює та обігрівляє Землю, інші планети;
- пояснити, що навколо Сонця обертається дев'ять планет, серед них – Земля.
- дати поняття, що модель Землі – глобус. Вчити розрізняти на ньому водний простір і сушу;
- дати уявлення, що люди вивчають Космос через телескопи, з супутників, космічних кораблів та станцій.

Що має знати і вміти дитина:

- мати елементарні уявлення про Космос (Всесвіт) як простір, що існує за межами планети Земля. Називати фази Місяця, зоряні візерунки;
- мати уявлення, що навколо Сонця обертається дев'ять планет, серед них – Земля. Називати Венеру, Марс, Сатурн.
- знати модель Землі – глобус. Розрізняти водний простір і сушу.
- мати уявлення, що люди вивчають Космос через телескопи, з супутників, космічних кораблів та станцій.

Тема: Зірки

Спостерігайте разом:

- „Тамниці нічного неба”.

Розкажіть дитині:

- Що ми знаємо про Всесвіт? (Пояснити дитині, що Сонце – зоря, навколо якої рухається дев'ять планет: Меркурій, Венера, Земля, Марс, Юпітер, Уран, Нептун, Сатурн і Плутон).

Тема: Планета Земля і Місяць

Розкажіть дитині:

- Чому Місяць має різні форми?
- „Світ планет”.

У Сонця є своя родина – планети, що рухаються навколо нього. Наша Земля – одна з таких планет. Найближча до Сонця планета – Меркурій. Вона невелика. За Меркурієм розташовується Венера. Розміром вона майже така сама, як наша Земля. Земля – третя планета від Сонця. За нею йде Марс, потім Юпітер, Уран, Нептун, Сатурн і Плутон. Найбільша планета – Юпітер.

Запитання:

- Яку форму мають планети?
- Скільки планет у Сонячній системі?
- Як називаються планети?
- На якій планеті буде тепліше: на Меркурії чи Плутоні?

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про Землю і Місяць.

Досліджуйте разом:

- „Що ми знаємо про рух Землі?” (Завдання: за допомогою глобуса і настільної лампи пояснити дитині закономірність змін частин доби і пор року).

Дослід з глобусом та настільною лампою.

Нам здається, що планета Земля стоїть на місці, а навколо неї „ходить” Сонце. Але ж ні, вона дуже повільно обертається навколо себе. Минає ціла доба, поки земна куля обернеться навколо себе лише раз. Якщо повернеться однією стороною до Сонця, то на цій стороні настає день, а на другій – ніч; за півдоби – все навпаки. Земля обертається не лише навколо себе, а й навколо Сонця. Минає цілий рік, поки Земля встигне обійти навколо Сонця раз, і зміниться чотири пори року.

Сфера „Культура”

Розвиток культури – важлива складова особистісного зростання дитини. Предметно-практична, ігрова, художня діяльність дитини залежать від її досвіду спілкування з дорослими та власної пізнавальної активності. Рівень розвитку творчих здібностей дошкільника позначається на характері його життєдіяльності, створених ним продуктах праці, ігрових ролях, художніх образах. Культура діяльності визначається її відповідністю віковим

можливостям дитини, вмінню використовувати предмети, ігрові та художні засоби, співвідносити їх з метою та змістом діяльності.

Цікавий світ предметів („Предметний світ”)

Предметно-практична, ігрова, художня діяльність дитини залежать від її досвіду спілкування з дорослими та власної пізнавальної активності. Рівень розвитку творчих здібностей дошкільника позначається на характері його життєдіяльності, створених ним продуктах праці, ігрових ролях, художніх образах. Культура діяльності визначається її відповідністю віковим можливостям дитини, вмінню використовувати предмети, ігрові та художні засоби, співвідносити їх з метою та змістом діяльності.

Завдання:

- дати уявлення про роль житла в житті людини, основні технічні засоби і побутові прилади;
- вчити диференціювати предмети за їх функціональними ознаками, класифікувати їх;
- формувати навички практичного життя, культурного споживання та елементарного виробництва продуктів праці.

Що має знати і вміти дитина:

- згідно з “Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні” старший дошкільник має зацікавлено ставитися до предметного середовища, знаходити у ньому знайоме і незнайоме; виділяти тотожне, схоже, відмінне; визначати безпечне і небезпечне; диференціювати його на “моє”, “наше”, “чуже”; на “індивідуальне” та “загальне”; “близьке” і “далеке”;
- визначати форму довколишніх предметів за допомогою геометричних фігур як еталона. Видозмінювати геометричні фігури, виділяти їх основні ознаки, порівнювати між собою;

- класифікувати предмети за однією з ознак, змінювати критерії, перегруповувати вдруге. Класифікувати одночасно на основі кількох ознак;
- оперувати з множинами: об'єднувати їх елементи, сортувати, доповнювати, вилучати зайві, визначати відношення між ними у процесі класифікації. Розуміти значення узагальнюючих слів;
- здійснювати серіацію за величиною, масою, об'ємом;
- лічити предмети, розрізняти їх за розташуванням у просторі та за віддаленістю;
- усвідомлювати цінність, знати походження більшості предметів, вміти пояснити їхнє призначення.

Житлове середовище

Дитина повинна оперувати поняттям “житло”, називати основні предмети побуту і вжитку, технічні засоби та побутові прилади, які допомагають людям у домашньому господарстві, розуміти призначення кожного. Розуміти роль житла в житті людини.

Тема: Житлове середовище

Пограйте з дитиною:

- “Що зайве, чому?” (Завдання: у кожному рядку знайти зайве слово. Пояснити вибір).
 - ложка, стіл, тарілка, виделка;
 - телевізор, відеомагнітофон, диван, музичний центр;
 - книга, книжкова шафа, стіл, стілець;
 - портфель, підручник, ручка, парта;
 - шуба, куртка, шапка, пальто.
- “Які предмети можна назвати словом “меблі”? (Слова в дужках в усіх іграх даються на допомогу дорослим). (*ліжко, диван, книжкова шафа, стіл, полиця, стілець, крісло, шафа для одягу, тумбочка...*).
- “Чайний посуд – що це?” (*заварочний чайник, цукерниця, чашка, блюдце, молочник, чайна ложка, склянка...*).
- “Що відноситься до столового посуду?” (*тарілка, ложка, виделка, ніж...*).
- “Як сказати одним словом?”
Каструля, чайник, сковорода, половник, дуршлаг (*Кухонний посуд*).
- “Яку ти знаєш побутову техніку?”

(холодильник, телевізор, праска, пральна машина, пилосос, кавоварка, магнітофон...).

- “Назви одним словом”

(машина, дзига, м’яч, лялька, кубики, піраміда, ведмедик) (Іграшки).

- “Як назвати одним словом?”

(сокира, пила, молоток, рубанок) (Інструменти).

- “Що потрібно школяру?”

(портфель, лінійка, ручка, гумка, олівець, зошит, щоденник, підручник...).

- “Що відноситься до одягу?”

(пальто, плащ, куртка, шуба, сукня, майка, шорти, штани, спідниця, кофта,

сорочка, сарафан...).

- “Що на голову одягнемо?”

(головні убори: шапка, панاما, капелюх, берет, хустка, кашкет...).

- “Що належить до взуття?”

(черевики, тапки, валянки, босоніжки, кросівки...).

- “Що допоможе бути чистенькими?”

(предмети гігієни: рушник, мило, мочалка, зубна паста, зубна щітка, шампунь...).

- “Що на ліжечку в нас є?”

(постіль: простирadlo, покривало, ковдра, подушка, матрац, наволочка...).

Тема: За межами житла

Дошкільник має оперувати назвами основних споруд соціального призначення. Розуміти взаємозв’язок між потребами людини в теплі, світлі, воді та функціонуванням різних технічних комунікацій та відповідних установ. Усвідомлювати доцільність поділу міста, селища на вулиці, відведення спеціальних місць для руху людей і транспорту. Називати різні види транспорту. Орієнтуватися у правилах дорожнього руху, керуватися ними. Необхідно познайомити дітей з місцезнаходженням і призначенням лікарні, бібліотеки, пошти, телеграфа, магазинів, аптеки, перукарні, школи, дитячого садка.

Розкажіть дитині:

- Познайомити дітей з правилами дорожнього руху:

- Як переходити вулицю, де немає світлофора: спочатку подивитися наліво, посередині вулиці – направо.
- Переходити вулиці в місцях, де є пішохідний перехід.
- Якщо є світлофор для пішоходів, переходити вулицю на зелене світло, на червоне стояти.
- Рухатися тільки по правому боку тротуару.
- Не можна бавитися на проїжджій частині дороги.
- Обережно проходити біля машини, що стоїть. Пасажири можуть різко відкрити двері і вдарити.
- Вивчити основні дорожні знаки: пішохідний перехід (зебра), перехрестя, поворот дороги, заборона руху пішоходів, знак “обережно, діти”, місце стоянки автомобілів.
- Дати дітям знання про засоби виклику екстреної допомоги. Телефони 01, 02, 03, 04.

Пограйте з дитиною:

- “Доповни речення”

Дати дітям поняття про наземний, повітряний, водний транспорт. Вивчити узагальнюючі слова. Познайомити зі спорудами, які мають відношення до транспорту. (Водний транспорт – річковий порт; повітряний транспорт – аеропорт, ангар; наземний транспорт – вокзал, автостанція, депо).

- “На чому я подорожую?”

Наземний транспорт: ... (*машина, поїзд, автобус, тролейбус, трамвай...*).

Повітряний транспорт: ... (*літак, вертоліт, ракета...*).

Водний транспорт: ... (*човен, корабель, катер, пароплав...*).

- “Продовжи речення”

Діти звісно вчаться в ... (школі),

А комбайн працює в ... (полі).

Ми лікуємось в ... (лікарні),

А стрижемося в ... (перукарні).

Ліки беремо в ... (аптеці),

А книжки в ... (бібліотеці).

Тема: Користування предметами, їх виготовлення

Дитина шести років повинна знати про те, що кожний предмет використовується (споживається) для задоволення потреб людини. Вміти використовувати за призначенням основні предмети, знаряддя праці, речі, прилади, дбайливо до них ставитися, знати місце

зберігання кожного. Володіти елементарною культурою споживання продуктів праці інших людей.

Пограйте з дитиною

- “Який предмет потрібен?”
 - Щоб визначати час.
 - Розмовляти на відстані.
 - Спостерігати за зірками.
 - Вимірювати вагу.
 - Міряти температуру.
 - Варити їжу.
 - Намалювати картину.
 - Їсти суп.
 - Чистити зуби.

Виготовлення предметів (виробництво)

Дошкільники мають знати про існування різних виробництв, що виготовляють предмети вжитку, технічні прилади та знаряддя, засоби пересування та зв'язку. Називати деякі з відомих. Розуміти відмінності між виробничою діяльністю дорослої людини та предметно-практичною дитини. Охоче займатися практичною діяльністю, доводити розпочате до кінця.

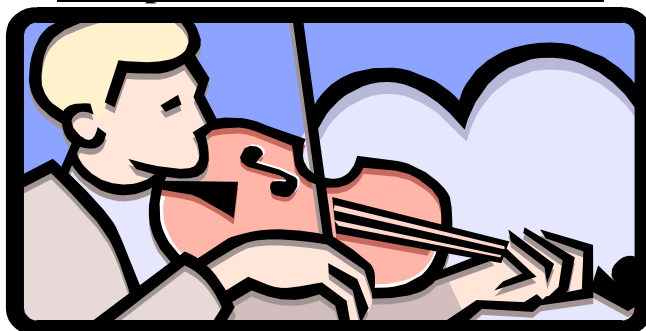
Пограйте з дитиною.

Необхідно дати дітям поняття про матеріали, з яких виготовляються предмети: папір, тканина, деревина, метал, глина, скло, пластмаса, гума.

- „З чого зроблений предмет?” (Завдання: визначити, з якого матеріалу виготовлено предмети: рушник, стіл, ложка, окуляри, ручка, книга, сукня, чашка, лампа, пилка, лінійка, гумка, лялька, м'яч, шорти, ніж, подушка, олівці...)
- “Що буває дерев'яним, скляним, гумовим?”
- „Як назвати одним словом?” (Для виконання завдання: запропонувати дитині для розгляду картинки із зображенням сокири, пилки, молотку, рубанку.)
- “Що зайве?”
 - рушник, наволочка, окуляри, сарафан;
 - тарілка, ложка, чашка, цукерниця;
 - ніж, каструля, шпалери, таз;
 - ваза, ковдра, окуляри, лампочка;
 - книга, газета, олівець, зошит;

– лінійка, ручка, зубна щітка, стіл.

Відкриваємо світ мистецтва

Мистецька діяльність дошкільника є важливою складовою системи естетичного виховання, яка об'єднує різні види образотворчої діяльності (малювання, ліплення, конструювання, аплікацію, роботу з природним матеріалом), а також словесну творчість, музикування, хореографію, художню працю. У ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний, естетичний, пізнавальний, трудовий. Основна мета естетичного виховання – виховання культури почуттів – як естетичних і моральних, так і специфічних для мистецької діяльності (почуття лінії, форми, кольору, ритму, композиції, інтонації тощо).

Тема: Образотворче мистецтво

Завдання:

- дати уявлення про основні види образотворчого мистецтва (живопис, графіку, скульптуру, архітектуру, декоративно-ужиткове);
- вчити визначати основні жанри образотворчого мистецтва (пейзаж, портрет, натюрморт, побутовий жанр);
- вчити виражати свої почуття кольором, композиційним рішенням;

Що має знати і вміти дитина:

- відрізняти образотворче мистецтво від інших;
- знати спільні та відмінні риси основних видів образотворчого мистецтва (живопис, графіку, скульптуру, архітектуру, декоративно-ужиткове);
- визначати основні жанри образотворчого мистецтва (пейзаж, портрет, натюрморт, побутовий жанр);

- уміти виражати свої почуття кольором, композиційним рішенням;
- знати характерні особливості засобів художньої виразності різних видів образотворчої діяльності (малювання, ліплення, аплікацію, роботу з природним матеріалом).

Тема: Музика

Завдання:

- вчити слухати музику; визначати емоції та почуття, які вона передає;
- дати елементарне уявлення про інструментальні та вокальні твори, їх виконання;
- вчити впізнавати окремі твори з класичної і народної спадщини; розрізняти своєрідність музичних жанрів (пісні, танцю, маршу);
- вчити рухатися граційно, розкуто, у такт музики, використовувати виразні рухи, жести, пози відповідно до мелодії;

Що має знати і вміти дитина:

- уміти слухати музику; визначати емоції та почуття, які вона передає; мати елементарне уявлення про інструментальні та вокальні твори, їх виконання; впізнавати окремі твори з класичної і народної спадщини; розрізняти своєрідність музичних жанрів (пісні, танцю, маршу);
- втілювати у співах характер музики;
- рухатися граційно, розкуто, у такт музики, використовувати виразні рухи, жести, пози відповідно до мелодії;
- намагатися імпровізувати.

Тема: Художня література

Завдання:

- ознайомити дитину з кращими зразками різних жанрів фольклору та літературних творів;
- вчити цілісно сприймати і розуміти композицію та зміст літературних творів;
- вчити переказати знайомий твір, читати напам'ять вірші, відтворювати їх у різних видах діяльності;
- спонукати ідентифікувати почуття та вчинки персонажів з власними переживаннями та почуттями інших людей.

Що має знати і вміти дитина:

- дитина має бути обізнаною з кращими зразками різних жанрів фольклору та літературних творів;
- цілісно сприймати і розуміти композицію та зміст літературних творів;
- вміти переказати знайомий твір, читати напам'ять вірші, відтворювати їх у різних видах діяльності;
- прагнути ідентифікувати почуття та вчинки персонажів з власними переживаннями та почуттями інших людей.

Тема: Театралізована діяльність

Завдання:

- вчити сприймати театральну виставу, розуміти її зміст;
- вчити самостійно створювати оригінальні сюжети та сценарії з подальшим їх розігруванням у театралізованій діяльності;
- спонукати добирати відповідно до теми, змісту необхідні атрибути, ігровий матеріал.

Що має знати і вміти дитина:

- уміти сприймати театральну виставу, розуміти її зміст;
- самостійно створювати оригінальні сюжети та сценарії з подальшим їх розігруванням у театралізованій діяльності;
- передавати образи персонажів за допомогою мовних засобів виразності;
- добирати відповідно до теми, змісту необхідні атрибути, ігровий матеріал.

Сфера „Люди”

Батьки мають формувати у дитини навички соціальної поведінки, розвивати свідоме ставлення до себе як самостійної особистості, рівної з іншими людьми, активний інтерес до людей, формувати готовність сприймати соціальний досвід, виховувати

співпереживання, співчуття, бажання пізнавати людей, робити добрі вчинки.

У сфері „Люди ” виділено три змістові лінії: „Сім’я. Родина”, „Інші люди”, „Людство”.

„Сім’я. Родина”

Що має знати і вміти дитина:

- мати елементарне уявлення про сім’ю;
- встановлювати і підтримувати дружні стосунки з членами сім’ї;
- шанувати старших членів сім’ї;
- виконувати правила співжиття в сім’ї, піклуватися про рідних;
- мати уявлення про родовід.

Мала Батьківщина

Широкі простори нашої України, є в ній міста і села, але в кожній людині є своя маленька батьківщина – місце, де вона народилася і живе. Місце проживання визначає адреса, яку дитина має знати.

Пограйте з дитиною.

- “Назви свою адресу”.

Місто (село) _____

Вулиця _____

№ будинку _____ № квартири _____

№ телефона _____

- “Що ти знаєш про своє місто (село)?”
 1. Як називається твоє місто (село)?
 2. Звідки виникла його назва?
 3. Яка головна вулиця твого міста (села)?
 4. Які ще вулиці ти знаєш?
 5. Які пам’ятники є в місті (селі)?
 6. Чи знаєш ти підприємства свого міста (села)?

Тема: „Сім’я і родина – коріння людини”

Дитина шести років має знати своє ім’я, прізвище, скільки років, дату народження, пору року, в яку вона народилася, ім’я та по-батькові своїх рідних, вміти виявляти любов і повагу до батьків, інших членів своєї родини, знати про сімейні традиції, свята.

Тема: Праця дорослих

Дитина шести років повинна розуміти необхідність виконання дорослими своїх трудових обов'язків для здобуття потрібного результату, орієнтуватися в професіях дорослих, пов'язувати їх з місцем роботи, обладнанням, пристроями, якими люди користуються під час роботи.

Пограйте з дитиною.

- “Хто де працює?”

Мета: доповнити вислів, скласти з ним речення.

кухар – ... (кухня)	муляр – ... (будівництво)
бібліотекар – ... (бібліотека)	вчитель – ... (школа)
швачка – ... (ательє)	лікар – ... (лікарня)
машиніст – ... (поїзд)	стюардеса – ... (літак)
продавець – ... (магазин)	перукар – ... (перукарня)
водій – ... (машина)	листоноша – ... (пошта)

- “Кому що потрібно?”

Завдання: дитина повинна назвати предмети, якими користується під час роботи людина даної професії.

Лікар – ... (халат, ліки, термометр...).

Маляр – ... (пензлі, фарби...).

Кухар – ... (плита, посуд, продукти...).

Вчитель – ... (книги, зошити, ручки...).

Продавець – ... (ваги, гирі, товар, чеки, гроші).

Перукар – ... (ножиці, гребінець, халат, накидка, шампунь).

Листоноша – ... (сумка, листи, газети, журнали).

- “Хто це робить?”

Зміст: дошкільник має за названою дією визначити професію людини.

навчає – ... (вчитель)	шиє – ... (швачка)	малює – ... (художник)
лікує – ... (лікар)	продає – ... (продавець)	будує – ... (будівельник)
готує – ... (кухар)	співає – ... (співак)	стриже – ... (перукар)
грає – ... (музикант)	друкує – ... (друкарка)	носить газети – ... (листоноша)
водить літаки – ... (пілот)	пише книги – ... (письменник)	

Людство

Тема: Україна – наша Батьківщина

Що має знати і вміти дитина:

- згідно з “Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні” дитина шести років повинна оперувати назвою держави, розуміти, що Україна є її рідною країною, знати і поважати державні символи;
- знати, що світ населяють різні народи. Орієнтуватися в тому, що деякі особливості їхнього зовнішнього вигляду, типові види занять, особливості побуту, пов’язані з умовами проживання;
- знати, що люди різняться кольором шкіри, волосся, розрізом очей, зростом, статурою;
- знати, що Україна стала незалежною державою 24 серпня 1991 року. Відтепер у цей день відзначається державне свято – День Незалежності України.

Розкажіть дитині.

Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік...

Василь Симоненко

Слово “україна” існувало в нашій мові ще з незапам’ятних часів, але як загальна назва краю, землі, території. Перша ж точно датована писемна згадка належить до 1187 року. У “Київському літописі” з приводу смерті князя переяславського Володимира Глібовича записано: “За ним Україна багато потужила”.

Вивчіть з дитиною.

Прислів’я

- За рідний край життя віддай.
- Батьківщина – мати, умій за неї постояти.
- Та земля мила, де мати народила.
- Людина без Вітчизни – як соловей без пісні.
- Кожна травичка на своєму корені росте.
- Рідна земля і в жмені мила.

Дитина має знати, що столицею України є місто Київ.

Столиця – це давнє слов’янське слово. Походить воно від слова **стіл** – так у Київській Русі звався трон, престол. Отже, столиця – це місце, де перебував князь, тобто місце зі столом.

Згідно з легендою: “І були три брати: одному ім’я **Кий**, другому – **Щек**, а третьому – **Хорив**, а сестра в них була **Либідь**. Сидів Кий на горі, де тепер узвіз Боричів. А Щек сидів на горі, яка зветься нині Щекавицею. А Хорив на третій горі, від нього вона прозвалася Хоревицею. І збудували вони місто в ім’я старшого брата свого і нарекли його **Київ**. Був круг міста ліс та бір великий, і ловився там усякий звір, і були мужі мудрі й тямущі, а називалися вони полянами... Після смерті братів рід їхній став князювати в полян”. (Літописець Нестор 1113 рік).

КИЇВ

Кий не знав поразок
І ганьби не знав,
На дніпровських схилах
Місто збудував.

Хорив був братом Кия,
На Хоревиці жив,
Ім’ям своїм достойним
Він дуже дорожив.
Щекавиця – гора на Подолі,
Князював там нескорений **Щек**,
І було в нього воїв доволі,
Ворогів розбивав він ущент.

Олесь Лупій

Загадка для допитливих:

Перший склад від слова *кинув*
І минулий час від *їсть*.
Скласти разом, і, напевно,
Що то – кожен відповість. (Київ).

Богдан Федчук

Дитині необхідно знати, що:

- Основний Закон України – **Конституція**. Її прийнято Верховною Радою України 28 червня 1996 року.
- Найбільші свята нашої держави – День Незалежності – 24 серпня, День Конституції – 28 червня.
- Державною мовою України є українська мова (стаття 10 Конституції України).

- Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України (стаття 20 Конституції України).

ГІМН УКРАЇНИ

Кожна поважаюча себе людина повинна знати Державний Гімн, бо **гімн** –це урочиста патріотична пісня, яка уславлює Україну. Державним гімном нашої Батьківщини є музична редакція пісні “**Ще не вмерла Україна**”. Слова написав у 1862 році поет, етнограф Павло Чубинський. Музику до вірша створив композитор Михайло Вербицький. Вперше з нотами пісня-гімн була надрукована у 1885 році. Проте її виконання й поширення довгий час заборонялось. І тільки в незалежній Україні вона стала державним гімном.

Вивчіть з дитиною.

ГІМН УКРАЇНИ

Ще не вмерла Україна,
І слава, і воля,
Ще нам, браття-українці,
Усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки,
Як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття,
У своїй сторонці.

Душу й тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду.

ГЕРБ УКРАЇНИ

Герб – це символічний *знак*, своєрідний ключ до історії роду, міста, держави.

Наш герб – тризуб,
це воля й слава, сила;
наш герб – тризуб.
Недоля нас косила,
та ми зросли, ми є,
ми завжди будем,

добро і пісню
несемо ми людям.

Наталка Поклад

Слово **герб** прийшло до нас із польської мови, а в польську – з німецької, в якій воно означає *спадщина, спадкоємець*. Яка ж історія державного герба України?

Державний герб України – **тризуб**. Цей знак дуже давній. Літописи зафіксували, що у Київській Русі тризуб став родовим знаком князів із династії Рюриковичів, а отже, державним гербом, символом державної влади. Його карбували на своїх монетах київські князі Володимир Великий та Ярослав Мудрий. Коли ж Київська Русь занепала, тризуб зберігався в гербах українських дворянських родин.

Наші далекі предки були переконані, що тризуб (трійця) відображає триєдність сили, яка створила світ і життя в ньому:

Вогонь – Вода – Життя

Батько – Мати – Дитя

Світло – Слово – Любов

Мудрість – Краса – Розум.

У християнській релігії цей знак пояснюють ще й так:

Бог Отець – Бог Дух Святий – Бог Син.

ПРАПОР УКРАЇНИ

Одна з найбільших святинь, що символізує державність і незалежність нашої Батьківщини, – це **синьо-жовтий прапор**. Наш прапор є не тільки державним, а й національним символом.

Прапор – державний символ, він є в кожній державі; це для всіх – ознака сили, це для всіх – ознака слави.	прапор свій оберігаєм, він святиня, знають діти. Прапор свій здіймаєм гордо, ми з ним дужі і єдині, ми навіки вже – народом, українським, в Україні.
--	---

Синьо-жовтий прапор маєм: **синє – небо, жовте – жито;**

Наталка Поклад

До слова “прапор” близькі за значенням слова: *знамено, стяг*. Звідки такі назви?

Слово **знамено** пов’язане зі словом *знати*. Знамено вказувало на те, що певні землі, майно й люди належать якомусь роду-племені. У зводі давньоруських законів “Руська правда” сказано, що знаменом називали “предмет, помічений княжим знаком”.

Знамено виконувало ще одну дуже важливу функцію – збирати до гурту, стягати до вожака членів громади під час походу чи битви. Так виникло слово **стяг**.

У слові “прапор” заховалася ще одна функція знамена – бути попереду, вести людей за собою. Вчені вважають, що слово **прапор** утворилося від того самого кореня, що й слова *перо, парити* (летіти). Коли так називали, то брали до уваги, що прапор і перо передають *рух, політ*.

Державний прапор нашої Батьківщини має синьо-жовту барву. Ці кольори не випадкові. Тисячоліттями наші предки вважали їх священними.

Жовтий колір – це колір вогню, жовтогарячого сонця, без лагідних променів якого немає життя на землі; це колір пшеничної ниви, хліба, зерна. Це символ достатку українського народу.

Блакитний, синій колір – це колір води, без якої теж не було б життя, не дозрів би хліб; це колір ясного, чистого неба. Це символ миру.

Свята народні та державні

Старший дошкільник має пам’ятати основні свята року.

“Що й коли святкуємо ми?”

1. Коли буває свято жінок?
2. Яке свято 1 січня?
3. Що діти роблять 1 вересня?
4. Коли ми святкуємо Різдво?
5. Коли свято захисників країни?

Сфера „Я сам”

Тема: Про себе самого

Сформованість уявлення дошкільника про самого себе – важлива передумова його особистісного становлення. Відомості дитини про себе необхідні для створення основи її особистісної

культури, забезпечення різнобічного та гармонійного розвитку, формування її життєдіяльності, відчуття своєї повноцінності.

Позитивний образ-Я свідчить про ціннісне ставлення дошкільника до себе, його самоповагу, прийняття ним самого себе, відчуття своєї значущості для інших людей. Правильна оцінка дитиною свого „Я” виступає регулятором її моральної поведінки, лежить в основі таких почуттів, як обов’язок, відповідальність, сором, провина, совість. Невизначеність образу-Я ускладнює процес входження особистості в новий соціум.

Про фізичне „Я” дитини

Завдання:

- сформувані уявлення про будову тіла, призначення та дію органів, вікові зміни організму, живлення і загартування організму;
- вчити виконувати основні гігієнічні процедури;
- дати поняття про основні показники здоров’я і хвороби;
- сформувані уявлення про статеву належність;
- навчити правилам безпечного перебування в довкіллі;

Що має знати і вміти дитина:

- будову тіла, призначення та дію органів;
- вікові зміни організму;
- живлення і загартування організму;
- виконувати основні гігієнічні процедури;
- мати уявлення про основні показники здоров’я і хвороби;
- володіти навичками з основних рухів;
- мати уявлення про статеву належність;
- знати правила безпечного перебування в довкіллі;

Тема: Будова тіла.

Спостерігайте разом:

- „Цікаві різні люди” (Завдання: закріпити вміння дітей розрізняти, і називати окремі частини тіла, вміти визначати за розміром і зовнішнім виглядом частин тіла стать і належність людини до відповідного вікового періоду (дитина, дорослий, стара людина).
- „Очі – віконечка у світ”. (Завдання: роздивитися очі, описати колір, форму, очей в мамі, тата, інших родичів)

Розкажіть дитині.

Познайомте дитину з будовою і функціями органів тіла. Покажіть їй, як відчуті деякі свої внутрішні органи. Називаючи їх, не забудьте пояснювати дітям, для чого вони служать. Не уникайте дитячих запитань, задовольняйте їхній інтерес. Давайте доступні та необхідні їм знання. Наприклад, розкажіть, що серце – головний орган нашого тіла. Хай спробує відчуті його стук, знайти його. Поясніть, що коли серце працює, то людина живе, займається улюбленими справами і т. д. З'ясуйте, чи знає ваш хлопчик чи дівчинка відмінність у органах виділення та статі. Саме батьки мають пояснити, що хлопчики і дівчатка відрізняються органами виділення, статурою, рисами обличчя. Правдиво задовольняйте інтерес дитини до ознак своєї статі, її відміни в хлопчика чи дівчинки.

Підтримуйте у дитини бажання самостійно щоденно виконувати гігієнічні процедури. Разом слідкуйте за станом нігтів. Привчайте дитину раз на тиждень до стрижки нігтів на руках і ногах. Покажіть дітям відповідні ножиці (манікюрні), пилочку, якими найліпше доглядати нігті. Дбайте разом з нею про її волосся та зачіску. Підтримуйте бажання дитини доглядати довге волосся. Знайдіть для цього час і терпіння. Скористайтеся приємними і безпечними шампунями. Використовуйте лікарські рослини, доглядаючи тіло дитини: ромашку, любисток та ін.

Привчайте малюка помічати хворобливий стан як у себе, так і в оточуючих людей. Слушно розповісти дитині, що про деякі захворювання людина дізнається з відчуття болю того органу, який хворіє. Коли людина чує болі з лівої сторони в грудях – хворіє серце. Коли болі в животі – захворів шлунок. Пригадайте разом з дітьми болі в животі від отруєнь несвіжою їжею. Щоб цього не сталося, привчайте їсти лише те, що дають і дозволяють їсти дорослі. Цікавтеся повідомленнями дитини про больові відчуття. Відгукуйтеся на дитячі запитання про те, що болить у певній частині тіла. Дитина має зрозуміти, що ліки вживають з подачі дорослих. Надмірне їх вживання також може призвести до хвороби.

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про частини тіла людини.

Досліджуйте разом:

- „Цікаві рисочки на пальцях” (Завдання: визначити індивідуальний малюнок з рисочок на пальцях. Запропонувати дитині нанести тонкий шар помади на пучки своїх пальців. Притиснути пальці до

аркуша паперу. За допомогою збільшеного скла роздивитися отримані відбитки і порівняти їх з відбитками товаришів. Зробити висновки, що відбитки різних людей сильно відрізняються один від одного.

- “Чи можна жити без очей?” (Завдання: запропонувати дитині виконати певні завдання із зав’язаними очима Під час проведення дослідів переконати її, що завдяки здатності бачити, ми можемо орієнтуватися в просторі, координувати свої рухи). Дати дитині завдання, з виключенням різних аналізаторів і частин тіла, з метою визначення важливості кожної з них:
 - роздивитись картинку з зав’язаними очима;
 - пройтись по групі на одній нозі;
 - зав’язати шнурок однією рукою;
 - прослухати і повторити пісню з затуленими вухами;
 - з’їсти цукерку, не розкриваючи рота;
 - спробувати дихати, затиснувши ніс пальцями;
 - повторити речення, стиснувши губи і не рухаючи язиком.

Пограйте з дитиною:

- „Впізнай на смак”. (Завдання: дитина має з зав’язаними очима визначити на смак, яку страву вона куштує. І сказати, який смак відчуває: гіркий, солоний, солодкий, кислий. Запропонувати їй лимон, часник, цукерку, яблуко, солоний огірок).
- “Що змінилося?” (Завдання: за сигналом дитина закриває очі. У цей час треба заховати якийсь предмет. Дитина має сказати, який предмет відсутній на столі).
- “Склади чоловічка”. Запропонуйте дитині скласти зображення людини, використовуючи різні геометричні фігури (круг, квадрат, трикутник, прямокутник), назвати частини тіла.
- “Гімнастика для пальців”.

Дати дитині поняття про те, що розвиваючи дрібні м’язи рук, вона тренує мозок. Якщо дитина вміє ліпити, малювати, викладати мозаїку, вирізувати ножицями, то вона швидше навчиться писати і краще буде вирішувати логічні завдання, ніж дитина, яка не володіє переліченими вміннями.

“Потягусі”.

1. Зчепити пальці в замок.

2. Розвернути руки і витягнути їх вперед.

3. Розслабити руки.

“Розминка”

1. Пальцями однієї руки по черзі розминати ділянки між пальцями другої руки.

2. Те саме зробити з другою рукою.

“Кицька”

1. Різко зігнути напружені пальці, як розлючена кицька.

2. Плавно розпрямити пальці.

“Рахівничка”

1. Руки перед собою, пальці напружені.

2. По черзі згинати пальці, починаючи з великого, і рахувати: “Один, два, три...”

3. Розгинати і рахувати в зворотному порядку.

4. Те саме зробити, починаючи з мізинця.

5. Розслабити руки.

“Тюльпан”

1. Зімкнути долоні у форму бутона тюльпана.

2. Повільно розправляти напружені пальці.

3. Закінчити енергійним розкриттям “пелюсток тюльпана” і розслабити руки.

“Метелик”

1. Скласти напружені кисті рук разом зворотним боком.

2. Швидкими різкими рухами махати ними, як метелик крилами.

“Птах”

1. Скласти кисті рук разом зворотним боком.

2. Повільними плавними рухами махати розслабленими руками, як птах крилами.

“Віяло”

1. Зігнути руки в локтях перед собою. Кисті рук розслаблені.

2. Обмахуватися руками широкими рухами, як віялом.

“Орел”

1. Розвести розслаблені руки в сторони.

2. Помахати вгору-вниз широкими плавними рухами, імітуючи політ орла.

Тема: Живлення організму.

Спостерігайте разом:

- „Ми вміємо культурно їсти”. (Завдання: звернути увагу дитини на поведінку людей, які відпочивають в кафе).
- „Продовольчі продукти”. (Завдання: ознайомити дитину з переліком продуктів в магазині. Пояснити, які з них швидко псуються).

Розкажіть дитині:

- “Чому важливо вчасно їсти?” (Розповісти дитині, що режим харчування важливий і необхідний для всіх. Якщо їсти кожний день в один час, шлунок звикає до цього режиму).
- “Познайомимось з продуктами”. (Завдання: дати дитині поняття про необхідність різноманітного харчування для кращого розвитку організму. Вивчити узагальнення: хлібобулочні вироби, каші, овочі, фрукти, молочні, м'ясні, рибні продукти, вітаміни. Згадати разом з дітьми, які конкретно продукти входять до кожної групи).

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про харчування.

Досліджуйте разом:

- “Порівняти на смак водопровідну і дощову воду”. (Завдання: разом з дитиною зібрати під час дощу води, набрати також води з-під крану, покуштувати її і зробити висновок, чим вони різняться).
- „Який хліб смачніший”. (Завдання: запропонувати дитині скуштувати свіжий і черствий хліб. Визначити різницю).

Пограйте з дитиною:

- „День народження принцеси Ласунки”. (Завдання: в ході гри закріпити правила культурної поведінки дитини за столом).
- “Їстівне – неїстівне”. (Завдання: Запропонувати малюку картинки з зображенням продуктів харчування, предметів побуту, іграшок, продуктів, різноманітних предметів. Дитина має відібрати з них їстівні продукти і аргументувати свій вибір).

Тема: Гігієна тіла.

Спостерігайте разом:

- „Всі чистенькі”. (Завдання: спостерігати, як умиваються домашні тварини, як часто вони це роблять).

- „Довгі коси”. (Завдання – звернути увагу дитини на те, чи правильно розчісують дорослі члени родини довге волосся – від коренів до кінчиків).

Розкажіть дитині:

- „Коли треба мити руки”. (Завдання: розвивати культурно-гігієнічні навичок і дотримання правил догляду за руками. Проаналізувати разом з дитиною різні життєві ситуації і спонукати їх зробити самостійні висновки, що руки треба мити.
- “Історія мила”. (Розповісти дитині, що давні люди для миття використовували мильний корінь. Пізніше мило стали виготовляти з козячого жиру і букового попелу, які змішували, варили і заливали у форми).
- “Правила догляду за волоссям”
 - Голову мити раз на тиждень.
 - Кожного ранку і по мірі необхідності розчісувати волосся. Коротке розчісувати від кореню до кінчиків, а довге – від кінчиків до кореню.
 - Причісуватися треба тільки своїм гребінцем.
 - Робити масаж шкіри голови пучками пальців.
 - Запропонувати дітям понюхати краплі, спробувати на язик.
- “Коли треба мити руки”

Розвиток культурно-гігієнічних навичок і дотримання правил догляду за руками. Проаналізувати разом з дітьми різні життєві ситуації і спонукати їх зробити самостійні висновки, що руки треба мити:

- після туалету;
- після проїзду в транспорті;
- коли ти прийшов додому з вулиці;
- коли збираєшся їсти або береш у руки їжу;
- коли ти чхав, кашляв або користувався носовичком, відвідував хворого, мав справу з грішми, виносив сміття, грався з домашніми тваринами.

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про засоби гігієни.

Досліджуйте разом:

- “Миття рук з милом і без мила, щоб довести необхідність миття рук з милом”.

Хід досліду: дитина мие брудні руки в одній мисці без мила і витирає їх рушником. Вода в мисці не дуже забруднилася, а на рушнику з'явилися чорні смуги. Мама мие брудні руки з милом в іншій мисці і також витирає їх рушником. Відмітити, що вода в другій мисці стала набагато бруднішою, але рушник залишився чистим. Спонукає дитину зробити самостійні висновки щодо миття рук.

- Зробити масаж рук під час витирання рушником, а потім точковий масаж і проаналізувати самопочуття.

Пограйте з дитиною:

- Сюжетно-рольова гра “Сім’я”. Розповісти дитині, що в давнину волосся в жінок і дівчат було довге, його розчісували дерев’яним гребінцем, заплітали в коси, прикрашали квітами, стрічками. Запропонувати дівчинці заплести коси лялькам або подружкам, прикрасити їх стрічками.
- „Чарівна торбинка” В торбинці лежать різноманітні предмети гігієни. Дитина має, не дивлячись в торбинку, взяти рукою предмет, назвати його і пояснити для чого він використовується.

Тема: Здоров’я. Хвороба.

Спостерігайте разом:

- “Зелені лікарі” (фітотерапія). (Завдання: запропонувати дитині згадати, чим лікує її мама, крім таблеток. Спонукає її звертати увагу на лікарські рослини в тій місцевості, де вона проживає).
- “Як доцільно одягатися”. (Завдання: акцентувати увагу дитини на те, що одягатися треба відповідно до погоди, щоб не перемерзати і не пітніти.. В літній період на голову обов’язково треба одягати панаму або капелюх, щоб захистити себе від теплового удару.

Розкажіть дитині:

- Розширити уявлення про “зелених лікарів” і використання їх:
 - Коли починається хвороба можна зробити намісто з чищеного часника і повісити його на шию, чи на край ліжка. В повітрі, що оточує, будуть вбиватися хвороботворні мікроби. Понюхати, як пахне часник.
 - Відвар ромашки має протизапальну дію.
 - Якщо дитина кашляє, можна випити відвар мальви, березових бруньок і липового цвіту. Роздивитися лікарські рослини.
 - Дуже корисний сік чорної редьки з медом.

Щоб заспокоїтись корисно випити м'ятні або валеріанові краплі.

- “Сонечко фарбує шкіру”. (Розповісти дитині, що під час перебування на сонці, шкіра поступово змінює свій колір з білого на шоколадний. Перебування на сонці дуже корисно для здоров'я людини, для загартування організму, але треба не зловживати сонячними променями, бо можна отримати сонячний опік. Дітям дозволяється бути на сонці не більше 30 хвилин підряд).
- Які вітаміни потрібні для шкіри”.

Дати дітям поняття про те, що в продуктах, які не пройшли термічну обробку, в невеликій кількості знаходиться речовина дуже необхідна для нашого здоров'я – вітаміни. “Vita” – життя. Вони беруть участь у процесах засвоєння їжі, росту і розвитку організму. Існує кілька груп вітамінів, кожна з яких відповідає за здоров'я окремих органів і систем організму. Для того, щоб шкіра була здоровою, необхідно їсти моркву, капусту, абрикоси, масло, ячні жовтки, печінку. В цих продуктах міститься вітамін А, який робить шкіру гладенькою, пружною.

Вивчіть і обговоріть з дитиною: загадки, прислів'я і приказки про здоров'я.

Досліджуйте разом:

- Визначити стан здоров'я людини за виразом обличчя. (Завдання: запропонувати дитині роздивитися фотографії або малюнки, на яких зображені люди з веселим, сумним, тривожним, страждальницьким, спокійним виразом обличчя. Розпізнати де зображена хвора, а де здорова людина).
- Порівняти властивості бинта, лейкопластира, вати.

Пограйте з дитиною:

- Дидактична гра „Безпечно – небезпечно”. (Запропонувати дитині для розглядання картинки, на яких зображені різні дії дітей. Одні дії загрожують пошкодженню шкіри, решта – ні. Дитина має їх класифікувати).
- Сюжетно-рольова гра “Лікарня”. Запропонувати дітям розіграти сюжети: на прийомі в дерматолога; дитина поранилась; Самостійно перев'язати ранку, порадити пацієнту, як лікуватися за допомогою лікарських рослин.

Про психічне „Я” дитини

Що має знати і вміти дитина:

- мати уявлення про роль пізнавальної активності у власному розвитку;
- володіти початковими формами дослідництва, експериментування, формулювати запитальні речення, намагатися самостійно дошукуватися відповідей;
- орієнтуватися у назвах та специфіці проявів основних емоцій (інтересу, радості, подиву, горя, гніву, огиди, презирства, страху, сорому, провини);
- передавати почуття мімікою, жестами, словами;
- передбачати результати своєї праці, їх значення для себе та людей, які поряд;
- мати певну думку про себе, домагатися визнання;
- позитивно ставитися до своєї статевої належності;
- знати свої права, обов'язки.

Розкажіть дитині.

Настав час звернути увагу дитини на емоції і почуття. Чи здогадується вона, що може впливати на стан власного здоров'я і здоров'я оточуючих. Дайте дитині поняття про різноманітність почуттів, які переживає людина протягом свого життя: любов, надія, тривога, радість, страх, обурення, сором, хвилювання, доброта, захоплення, горе, образа, нудьга, сміх, страждання, задоволення, заздрість, смуток... Запропонуйте їй самій відтворити найбільш знайомі почуття, згадати ситуації, коли вони виникають. Разом з дитиною зробіть висновок, що позитивні емоції – радість, захоплення, насолода – приносять людям здоров'я. А негативні – смуток, роздратування, страх, заздрість, огида – шкодять йому. Але занадто бурхливі емоції, навіть позитивні, можуть зашкодити здоров'ю. Можливо дитина сама наведе приклади.

Вчить дитину не шкодувати добрих і позитивних почуттів для інших. “Добра ніколи не буває забагато”. Доведіть їй необхідність стримувати власні негативні емоції, не виливати їх на тих, хто поряд. Заохочуйте дитину до зняття негативного настрою, залучаючи до ігор та улюблених занять.

Вивчіть з дитиною. *Прислів'я про ввічливість*

- Поспівчував хворому – повернув йому половину здоров'я.
- Недобрим словом можна поранити.

- Словесна отрута страшніше зміїної.
- Остерігайтесь злого слова, воно може вдарити сильніше ножа.
- Ласкаві слова, що весняний дощ.

Пограйте з дитиною.

- “Стань веселим, стань серйозним”

Запропонуйте дитині, змінюючи вираз очей, міміки, зобразити веселу, сумну, розлючену, збентежену, вередливу людину.

- “Який настрій зображено”

Запропонуйте дитині роздивитися картинки–схеми, на яких зображені чоловічки з різним виразом обличчя, і визначити, який в них настрій.

Про соціальне „Я” дитини

Що має знати і вміти дитина:

- пристосовуватися до життя у нових соціальних умовах: усвідомлювати нові функції, соціальні ролі;
- орієнтуватися в основних моральних цінностях і вимогах, приймати їх, керуватися ними у своїх вчинках;
- іти на контакти, вміти обмінюватися інформацією, вислуховувати, не перебиваючи іншого, налагоджувати взаємодію;
- володіти українською розмовною мовою, невимушено спілкуватися з дорослими;
- відчувати себе повноцінним членом родини, поважати інтереси, звички рідних;
- обирати відповідний стиль спілкування зі сторонніми людьми;
- надавати посильну допомогу, проявляти тактовність у взаєминах, уникати конфліктів;
- розрізняти соціально схвалювальну поведінку від асоціальної.

Розкажіть дитині.

- “Як себе поводити, щоб не засмучувати оточуючих”.

Для того, щоб люди мали бажання з нею спілкуватися і очі оточуючих завжди були веселі і лагідні, необхідно притримуватись деяких моральних правил:

1. Радіти успіху товариша.
2. Завжди говорити тільки правду.
3. Не перекладати свою провину на інших.
4. Дорожити довірою дорослих і товаришів.

5. Виконувати все, що пообіцяєш.
6. Нікого не ображати – ні словом, ні вчинком.
7. Піклуватися про молодших, захищати тих, хто слабше.

- “Звідки я взявся?”

Пояснити дитині, що маленька дівчинка, підростаючи, стає жінкою. Дати поняття дітям про те, що дитину може народжувати тільки жінка. Дитина розвивається в животі матері і народжується в лікарні. Розказати, що їжа, яку споживає мама, допомагає дитині розвиватися. Для того, щоб народилася здорова дитина, мамі необхідно їсти багато овочів і фруктів, сиру, часто гуляти на свіжому повітрі, слухати спокійну музику, менше нервувати, бо дитина всередині все відчуває.

- “Що ти знаєш про свою сім’ю?”

Запитайте у дитини:

1. Чи знає вона ім’я та по-батькові дорослих членів своєї сім’ї.
2. Де народилися і провели своє дитинство старші родичі?
3. Як називали в дитинстві дорослих рідних?
4. Як змінюється тіло людини з віком?

Вивчіть з дитиною. *Приказки про ввічливість*

- Лагідне слово ласкає вухо любить.
- Слово – не стріла, а глибоко ранить.

Пограйте з дитиною.

- “Вибери слово”.

Із запропонованих слів дитина має вибрати ті, які їй було б приємно чути завжди.

- “Придумай пестливі слова”.

Дитині пропонується сказати ляльці або рідним якнайбільше пестливих слів.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 1999. – № 1. – С. 5-19.
2. Буре Р.С. Готовим детей к школе: Кн. для воспитателя дет. сада. – М.: Просвещение, 1987. – 96 с.
3. Веселка здоров'я : хрестоматія для читання дітям дошк. віку / [упоряд. Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрющенко]. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 224 с.
4. Вивчаємо космос // Дитячий садок. – 2006. – № 25-28 – С. 98-104.
5. Дубогай О.Д. Оздоровлення дошкільнят, або Канікули влітку / О.Д. Дубогай, Н.М. Маковецька, Н.В. Погребняк. – Запоріжжя: ТОВ „ЛПС” ЛТД, 2005. – 228 с.
6. Калуська Л. В. Дивокрай. Вибрані дидактико-методичні матеріали у 2-х кн. для працівників дошкільних закладів. Книга друга. – Тернопіль: Мандрівець, 2005. – 336 с.
7. Лохвицька Л. В. Виховання здорової дитини в сучасній сім'ї. Сім'я – берегиня здоров'я дитини : навч.-метод. посіб. / Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрющенко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 228 с.
8. Лохвицька Л. В. Дошкільникам про основи здоров'я : навч.-метод. посіб. / Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрющенко – 2-ге вид., оновл. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 192 с.
9. Лохвицька Л. В. Навчи мене бути здоровим! : зошит з основ здоров'я для дошкільнят (ст. дошк. вік) / Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрющенко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 56 с.
10. Мовчун А.І., Соловець Л.О. У світі етимології: Навчально-довідковий посібник з етимології для учнів початкових класів / За ред. професора Тараненка О.О. – К.: КІМО, 1998. – 191 с.:
11. Островская Л.Ф. Педагогические знания – родителям: (Материалы семинаров для родителей) Пособ. для воспитателя дошк. учреждения. – М.: Просвещение, 1983. – 176 с.
12. Підготовка дітей до школи в сім'ї / Упор. В.К.Котирло. – К.: „Радянська школа”, 1974. – 182 с.
13. Рублях В.Э. Правила дорожного движения. Книга для учащихся 1 класса. Изд. 2-е, испр. М., «Просвещение», 1976. – 47 с.: ил.

14. Тарабарина Т.И., Соколова Е.И. Что необходимо знать к 1 классу / Художник Г.В. Соколов – Ярославль: Академия развития: Академия, К^о: Академия Холдинг, 2000. – 208 с.: ил.
15. Щербакова К.Й., Григоренко Г.І. У сім'ї росте дитина. – К.; Освіта, 1995. – 240 с.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПОПП
Зам. № 1131 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1